

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi Şayende Yılmaz'ın 4. Güneydoğu Enerji Forumu Açış Konuşması (07.11.2015)

Değerli Konuklar, Değerli Katılımcılar,

Sevgili Basın Mensupları,

TMMOB Makina Mühendisleri (MMO) Odası Genel Merkezi adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

62 yıllık tarihinde çağdaş, demokratik, üreten, sanayileşen bir Türkiye amacıyla çalışmalarını sürdüren Odamız, meslek alanlarıyla ilgili çeşitli platformlar oluşturmakta ve oluşan platformlarda yer almaktadır.

Oda olarak meslek alanlarımız üzerine çok sayıda ulusal ölçekli merkezi etkinlik düzenliyoruz. Bunların arasında doğalgaz, enerji verimliliği, yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları, güneş enerjisi sistemleri gibi doğrudan enerji konulu etkinlikler bulunmaktadır. Ayrıca, Tesizat Mühendisliği Kongresi gibi enerji ile doğrudan ve dolaylı bağlantısı bulunan birçok etkinlik de düzenliyoruz. Bu Forumda olduğu gibi, TMMOB'ye bağlı diğer Odalarla birlikte düzenlediğimiz birçok etkinlik de bulunmaktadır. Bu etkinliklerin sonuçları, TMMOB Enerji Sempozyumu'na da taşınmaktadır.

Ayrıca Enerji Çalışma Grubumuz her dönem enerji kaynakları ve politikaları üzerine yeni Oda Raporları hazırlamakta ve bu raporlar kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Enerji, Odamızın eğitim ve belgelendirme çalışmalarında da önemli bir yer tutmakta; Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliğimiz uyarınca üyelerimiz eğitime tabi tutulmakta ve belgelendirilmektedir. Belgelendirme faaliyetleri için Oda merkezinde kurduğumuz Personel Belgelendirme Kuruluşu, ilgili AB standardı kapsamında TÜRKAK'a akredite ettirilmiştir.

Odamız; Enerji Verimliliği Kanunu gereğince, Enerji Verimliliği Koordinasyon Kurulu tarafından sanayi ve bina sektörlerinde enerji yöneticiliği ve etüt proje kursları düzenlemek üzere yetkilendirilmiştir. Meslek İçi Eğitim Merkezlerimiz ve uygulamalı eğitim merkezlerimizde jeotermal enerji, güneş enerjisi sistemleri, ısıtma soğutma havalandırma tesisatı, ısı yalıtımı, enerji yöneticiliği, enerji kimlik belgesi, doğalgaz vb. konularda kurslar, seminerler düzenlenmekte; zengin bir yayın faaliyetimiz de bulunmaktadır.

Enerji yönetimi ve çevre mevzuatı çerçevesinde A Tipi Muayene Kuruluşu olarak emisyon ölçümleri de yapıyoruz.

Odamızın enerji ile ilgili kurum ve kuruluşlarla yakın işbirliği de bulunmaktadır.

Değerli Katılımcılar,

Enerji, uluslararası siyaset ve çelişkilerde stratejik bir boyuta sahiptir. Bu nedenle enerji dâhil bütün alanlardaki dışa bağımlılığımızı ortadan kaldırmaya yönelik düşünce ve öneriler oldukça önem taşımaktadır.

Serbestleştirme ve özelleştirmelerin yol açtığı pahalılık ve dışa bağımlılık ana sorun durumundadır. Enerji yatırımları çok ama gerçekleştirmeler düşük düzeydedir. Özel tekelere destek sunulmakta, strateji belgelerinde hayaller ağır basmakta, yanlış HES uygulamalarının yanı sıra abartılı hedefler belirlenmekte, kömürde gerçekleşmesi imkânsız hedefler konulmaktadır. Rüzgar ve güneş enerjisi hedefleri de sorunludur.

Ülkemiz yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları açısından oldukça zengindir ve gerçek bir planlama ile kamucu bir yaklaşımın benimsenmesi ile durum değişebilecektir. Sadece su, rüzgâr ve jeotermal kaynaklarımızdan elde edilebilecek kurulu güç olanaklarının iyi değerlendirilmesi ile ülkemizin enerjide dışa bağımlılığını ciddi ölçülerde azaltması söz konusu olabilecektir.

Güneş, jeotermal ve rüzgâr kaynaklarından enerji elde etmek için gerekli teknoloji ve ekipmanların büyük bir çoğunluğunun ülkemizde üretimi vardır. Ülkemiz bu alanlarda hizmet sunacak yetkinlikte mühendis ve teknik eleman birikimine de sahiptir.

Bu noktada ülkemizi yönetenleri, dışa bağımlı enerji politikalarının ortadan kaldırılmasına yönelik kamusal planlama ve kamusal üretimi esas almaya, yerli kaynak kullanımına öncelik vermeye davet ediyoruz.

Enerji antlaşmaları ülke çıkarları lehine düzenlenir, elektrik enerjisi üretiminde ulusal, kamusal kaynaklar ile yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilirse, enerji verimliliği sağlanır ve ülke ölçeğinde meslek odalarının da içinde yer alacağı bir Master Plan uygulanırsa, emin olalım ki dışa bağımlılık kırılacak, elektrik fiyatları düşürülecek, enerji yönetimi başarabilecektir.

Odamızın web sitesi aracılığıyla bu görüşlerimizin daha zengin haline, iki yılda bir güncellenen “Türkiye’nin Enerji Görünümü” isimli Oda raporumuz ve sürekli olarak güncellenen aynı isimli Sunum’dan ulaşılabilmektedir.

Birazdan Odamız Enerji Çalışma Grubu Başkanı Oğuz Türkyılmaz'ın yapacağı Sunumda güncel veriler siz değerli katılımcılarla paylaşılacaktır.

Güneydoğu Enerji Forumumuzun, bölgenin enerji kaynaklarının tespiti ve ülkemiz lehine değerlendirilmesi yönünde geliştireceği öneriler, ülke çapında yapılacak bir enerji, sanayi ve tarım planlaması açısından oldukça önem taşıyacak ve bölgemize büyük katkısı olacaktır. Forumun sesinin kamuda yankılanması ayrıca önem taşımaktadır.

Son olarak Elektrik ve Makina Mühendisleri Odalarımızın Gaziantep Şubelerinin birlikte düzenlediği etkinliğin verimli geçmesini diliyor, bütün emeği geçen arkadaşlarımıza teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi Şayende Yılmaz'ın 4. Güneydoğu Enerji Forumu Kapanış ve Değerlendirme Konuşması

Ülkemizin tüketim toplumuna dönüşümü, nüfus artışı, şehirlere göç gibi olgular enerji talebimizi hızla arttırmıştır. Buna bağlı olarak izlenen yanlış politikalarla birlikte ithalat bağımlılığımız da hızla artmıştır. % 74 düzeyine kadar ulaşan enerji sektöründeki dışa bağımlık, ülkemiz ekonomisi ve halkı üzerinde önemli bir baskı unsuru haline gelmiştir.

Enerji sektörü, verimlilik açısından hem arz hem de talep cephesinde iyileştirilmedikçe bu baskısının azaltılması mümkün değildir. Türkiye'nin bu kötü durumdan maliyeti en etkin olarak tek çıkış noktası, enerji verimliliğine ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verirken, enerji ekipmanlarının yerli üretimine de destek veren politika ve uygulamaların bir an önce hayata geçirilmesidir. Bunun için öncelikle dağıtım ve iletim şebekelerinin, ülkenin yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının değerlendirilmesine imkân verecek şekilde planlanması ve geliştirilmesi ve buna uygun şebeke yatırımlarının yapılması gerekmektedir.

Artan elektrik ihtiyacını karşılamada bugüne kadar akla ilk gelen yol çok sayıda yeni elektrik tesisi kurmak olmuştur. Oysa ki talebi yöneterek, bir yandan enerjiyi daha verimli kullanarak yeni tesis ihtiyacını azaltmak, diğer yandan sanayileşme strateji ve politikalarında, katma değeri düşük, enerji yoğun sanayi sektörleri (çimento, seramik, ark ocak esaslı demir-çelik, tekstil vb.) yerine enerji tüketimi düşük, yarattığı katma değeri yüksek ileri teknolojili sanayi dallarının gelişimine ağırlık vermek gerekmektedir.

Enerji üretiminden iletimine, dağıtımından kullanımına kadar olan bütün süreçlerde verimliliğin artırılması, israfın önlenmesi ve enerji yoğunluğunun hem sektörel hem de makro düzeyde azaltılması Türkiye enerji sektörünün en önemli gündem maddeleri arasındadır. 2013 yılı verilerine göre enerji sektöründen kaynaklanan toplam sera gazı emisyon miktarı 311.25 Mton CO₂-eşd. ile toplam emisyonların %67,8'ini oluşturmaktadır (AKAKDO hariç).

Ülkemizde enerji verimliliği potansiyeli en az %25 dir, bunun karşılığı da yaklaşık olarak 25 milyon TEP'dir. Bu potansiyel rakam 50.000 tam zamanlı işi tanımlamaktadır. 2-3 katı yan işlerle birlikte istihdamın 150.000'lere ulaşabileceğini söylemek mümkündür. İşsizliğin özellikle teknik eğitim almış gençler arasında büyük sorun olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu çok değerli bir istihdam kaynağıdır.

Ülkemizde 2007 yılında yayımlanan 5627 Sayılı Çerçeve Enerji Verimliliği Kanunu'yla, enerji verimliliği çalışmaları daha etkinleşmiş ve birçok uluslararası finansman kuruluşu bu yasa nedeniyle Türkiye'ye gelmiştir.

Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu'nun 11 Haziran 2013 tarihindeki 26. toplantısında TÜBİTAK tarafından Enerji Verimliliğinin Artırılması Çalışmaları [2013/207] kararı kapsamında; binalarda ısı yalıtımı, bölgesel ısıtma sistemleri, atık ısı geri kazanımı, sokak aydınlatması, elektrikli ev aletleri, ulaşım araçları, elektrik motorları ve kompresörlerde enerjinin daha verimli kullanımının sağlanmasına yönelik tedbir alınması kararlaştırılmıştır.

Ayrıca bu kapsamda, TÜBİTAK tarafından, arz odaklı teknolojilerde atık ısı geri kazanımı, birleşik ısı güç ve üçlü üretim sistemleri ve elektrik motorları konusunda teknoloji yol haritaları; talep odaklı teknolojilerde ise LED esaslı iç ve dış aydınlatma, yeni nesil malzeme ve bileşen teknolojileri, akıllı bina teknolojileri ve sensör sistemleri teknolojisi yol haritaları oluşturulmuştur.

Verimlilik Arttırıcı Projelerin (VAP) Desteklenmesi kapsamında, proje bedeli 1.000.000 TL'yi aşmayan projeler, bedellerinin en fazla %30'u oranında desteklenmektedir. Gönüllü Anlaşmalar Programı kapsamında ise, sanayi kuruluşlarına 200.000 TL'ye kadar destek sağlanmaktadır. Ayrıca "Sanayide ve binalarda Enerji Verimliliğinin Arttırılması" konusunda uluslararası EV Projeleri destekleme fonları da bulunmaktadır.

Ancak ETKB Stratejik Belgesi ve Enerji Verimliliği Strateji Belgesi'nin hedef ve eylemlerine baktığımızda, söz konusu çalışmalar aynı Bakanlık kaynaklı olmasına rağmen, önemli farklılıklar bulunmaktadır. Ayrıca tüm belgelerde, enerji verimliliği hedefleri ve eylemleri açısından bir söylem birliği yoktur. Niyetler çok olumlu ve eylemlerin hepsinin sonuca katkısı olacak da olsa, bu çalışmalar için kaynakların tahsisi ve çalışmaların planlanması, programlanması, uygulanması ve sonuçlarının izlenip denetlenmesi konularında, ilgili kamu kuruluşları arasında ortaklaşmış ve anlaşılmış net bir yol haritası yoktur. Bu stratejilere bakıldığında, mevcut durumun sayısal olarak tespit edilmeden ve sekiz yıl gibi kısa sürede yapılabilirliği gerek kurumsal kapasite ve gerekse bütçe açısından irdelenmeden belgelere yerleştirildiği görülmektedir.

Örneğin ETKB SB'de "Bakanlık ve bağlı, ilgili, ilişkili kuruluşlarının merkez ve taşra teşkilatı binalarında enerji verimliliği 2013 yılı sonu verilerine göre en az %20 arttırılacaktır." denmektedir. Ancak Bugün Bakanlık binalarının enerji tüketimi nedir, yılda ne kadar enerji tüketiliyor, kaç m2 bina mevcut gibi çoğaltılabilecek referans niteliğindeki soruların yanıtlarını oluşturacak baz yıl değerleri belirtilmeden, "enerji verimliliği en az %20 arttırılacaktır" denilmesi, anlamlı değildir ve havada kalmaktadır.

Yapılan çalışmalar sonucunda 2000-2013 döneminde yıllık bazda birincil enerji yoğunluğu indeksi %1,5, nihai enerji yoğunluğu indeksi ise yine aynı oran olmak üzere %1,4 oranında azalmıştır.

Örneğin EVSB'de "Belgenin yayım tarihi itibarıyla 10 yıl içerisinde, her bir sanayi alt sektöründeki indirgenmiş enerji yoğunlukları, her bir alt sektör için %10'dan az olmamak üzere azaltılacaktır" denilmektedir. Ama bunun

için her bir sanayi alt sektöründeki indirgenmiş mevcut enerji yoğunlukları belirlenmemiş, sektörü temsil edeceği belirtilen sanayi kuruluşlarının sayısı açıklanmamış ve yıllar içinde tahsis edilecek gerekli bütçeler de ortaya konmamıştır.

Yine Strateji Belgesi'nde, "Kayıp kaçak oranının plan dönemi sonuna kadar %10'a düşürülmesi sağlanacaktır" denilmektedir. Oysa Özelleştirmelerin en önemli argümanlarından biri kayıp/kaçak tüketimin gelişmiş ülkeler seviyesine indirilmesiydi ama birçok bölgede dağıtım şirketlerinin talepleri doğrultusunda, hedef, kayıp-kaçak oranları yükseltilmiştir. Elektrik kullanımında kayıp ve kaçak bileşenleri birbirinden ayrılmalıdır. Şebeke kaybının tüketicilerden alınması doğrudur; ancak kaçak kullanılan elektrik bedelinin faturasını düzenli ödeyen tüketicilerden alınması adil bir durum değildir.

SONUÇ OLARAK:

Enerji planlamalarına yönelik ciddi bir paradigma değişikliğine ihtiyaç vardır. Planlar, Strateji Belgeleri, Eylem Planları, ulusal ve kamusal çıkarların korunmasını, toplumsal yararın artırılmasını, yurttaşların ucuz, sürekli ve güvenilir enerjiye kolaylıkla erişebilmesini ve çevreye verilen zararın asgari düzeyde olmasını hedeflemelidir. Bu planlama, kaynakların sağlıklı envanterini yaparak, yerli ve yenilenebilir kaynaklara ağırlık vererek, güvenilir girdi-çıkı analizleri uygulayarak, enerji yatırımlarında toplum yararının gözetildiği, fayda maliyet ve etki analizi çalışmaları yapılarak, çalışanların yönetim ve denetim süreçlerinde söz ve karar sahibi olduğu, yeni bir kurumsallaşma üzerinden bütünleşik kaynak planlaması anlayışıyla yapılmalıdır.

Lisanslı enerji üretimi için şirket olma şartı kaldırılmalı, mevzuat, enerji üretim kooperatiflerinin kurulmasına ve faaliyet göstermesine imkân verecek şekilde düzenlenmelidir.

Jeotermal ısınma, atıkların değerlendirilmesi gibi alanlarda başarılı çalışmalar yapan yerel yönetimlerin, başta güneş ve rüzgâr olmak üzere, diğer kaynaklara dayalı enerji üretiminde daha etkin olmaları sağlanmalıdır.

Enerji Verimliliği projelerindeki mali desteklerin tüm sektörleri ve özellikle halkı destekleyecek şekilde yeniden düzenlenmesi ve arttırılması, Türkiye'de son yıllarda çok yoğun olarak kullanılmaya başlayan uluslararası fonların Türk halkının ve sanayicisinin daha avantajlı olarak kullanabileceği şekilde koordine altına alınması ve tüm finansman programlarının analiz ve değerlendirmelerinin izlenmesi mutlaka sağlanmalıdır.

Plansız, çevre ve toplumla uyumsuz, yatırım yerinde yaşayan halkın istemediği, topluma maliyeti faydasından fazla olan projelerden vazgeçilmelidir. Verimli tarımsal arazilere, ormanlara, sit alanlarına santral kurulmamalıdır.